

Kaanonin lumo

Peter von Bagh: Elämää suuremmat elokuvat (Otava 1989).

Peter von Baghin suosima ilmaisu "elämää suuremmat elokuvat" herättää kontekstista riippuen niin positiivisia kuin negatiivisia mielleyhtymiä. Suomen kansan elokuvaguruna tunnettu Petteri aloitti vuonna 1984 radiossa Historian Suuria Elokuvia esittelevän sarjan, jolle hän antoi nimen *Elämää suuremmat elokuvat*. Sarjan tarkoitus oli ääniefektein, musiikin ja tekstilainauksen sekä von Baghin omien maalailujen kera välittää kuuntelijoille elämyksiä aikamme merkittävistä elokuvista. Merkittävyiden perusteeksi von Bagh valitsi ensin rikkumattoman vuosia kestäneen yleisömenestyksen. Sittemmin valintoihin alkoi vaikuttaa yhä enemmän tekijän omat mielilymlykset. Otava julkaisi suositun radio-ohjelman muunnelmana yli kaksikiloisen jättikirjan, *Elämää suuremmat elokuvat*, jossa kahlataan läpi 50 elokuvaa.

Kirjansa esipuheessa von Bagh ottaa puolustele- van asenteen ilmoittamalla, että tämä kirja ei ole tiedettä. Tämän asian hän haluaa kertoa, "koska joku kuitenkin yrittää hankkia opillista meriittiä todistamalla, että tämä kirja ei ole tiedettä". Tuntuu turhalta kertoa mitä tämä kirja ei ole, sillä tuskin kukaan tiedettä odottaakaan lähtiessään nostalgisoimaan tämän kirjan kanssa elokuvan klassikoiden pariin.

Von Bagh tarkastee elokuvia tietoisesti ohjaaja- keskeisestä näkökulmasta, mutta siitä huolimatta hän olisi voinut kertoa vielä enemmän myös muista elokuviin vaikuttaneista tekijöistä. Ovathan elokuvatutkijat jo moneen otteeseen todenneet, ettei ohjaaja

ole välttämättä elokuvan ainut ja tärkein luoja. Elokuva on kollektiivista ilmaisuja, jossa myös käsikirjoittajien, kuvaajien, leikkaajien ja muiden tekijöiden ohella mm. taloudellisilla, poliittisilla ja sosiaalisilla vaikuttajilla sekä traditioilla on suuri sananvalta.

Vaikka von Baghilla on suuri merkitys elokuvan tunnetusiteikijänä ja arvostuksen lisääjänä, jotenkin *Elämää suuremmat elokuvat* tuntuu hieman kullelneelta idealta. Vastaavanlaisia kirjoja meillä on jo ennestäänkin: von Baghin *10 elokuvaa* ja Jerker A. Erikssonin *Epäilyksen varjo*. Analyysejä hyvistä elokuvista ja vähän taustatietoja. Hyviä elokuvia on loputtomiin ja tällaisia kirjoja voisi siten tehdä ikuisesti. Edes hyvien ja suurien elokuvien kaanon ei ole kirjassa muuttunut, vai eikö nykyaikana tehdä enää suuria elokuvia. Listoille ei pääse juuri kahtakymmentä vuotta nuorempaa elokuvaa ja keski-ikä lienee 45 vuoden hujakoilla. Uusinokuva, jonka von Bagh kelpuuttaa mukaan on 15 vuotta vanha Tarkovskin *Peili*.

Jos ehdoton, vuosia kestänyt yleisömenestys on elämää suuremman yksi mitta, miksi esimerkiksi *Tähtien sota* tai *Kadonneen aarten metsästäjät* eivät ole päässeet analyysin kohteeksi. Ovathan ne oman lajityyppinsä ehdottomia merkkiteoksia. Aikansa populaarielokuvaa on ollut osa kirjasta löytyvistä klassikoistakin (*King Kong*, *Psyko*...). Harmillista on myös amerikkalaisen ja ranskalaisen elokuvan ylikorostunut osuus hyvien ja suurien listoilla.

von Baghin tärkeyttä suomalaiselle elokuvakulttuurille vähättelemättä on ikävää, että von Baghin vaikutus on niin totaalista, että hänen määrittelemänsä kaanon vaikuttaa koko suomalaisen elokuvakulttuuriin. Suomen Elokuva-Arkisto tekee muutamia viime vuosien poikkeuksia lukuunottamatta vuodesta toiseen vonbaghilaisia sarjoja ja elokuvakirjojen julkaisupolitiikkakin on vuosia noudattanut tiukasti von Baghin viitoittamaa tietä. Vasta viime vuosina on nuorempi elokuvatutkija ja -kriitikopolvi päässyt vavisuttamaan tätä järjestelmää.

Vaikka kirjassa on omat puutteensa ja arveluttavuutensa, se on kuitenkin omalla tavallaan hauska kirja. Jutuissa käydään läpi elokuvien tekemiseen liittyneitä tapahtumia ja taustoja. Tieto tekeillä ollutta elokuvaa ympäröineistä ihmissuhteista, ilmapiiristä tai vaikkapa rahavaikeuksista kertoo ehkä jotain uutta myös lopullisesta elokuvasta tai sen aikalaisvastaanotosta. Kirjan filmografiat ja elokuvien tekijätiedot ovat hyvä ja hyödyllinen lisä. Ikävää sen sijaan on, että von Bagh käyttää paljon suoria lainauksia elokuvien tekijöiden muisteluista, mutta silti lähdekirjallisuudesta ei ole mitään mainintaa. Tämä on paitsi asiatonta myös harmillista tiedonhaluisen lukijan kannalta.

Hanna Kangasniemi